Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
J. KOKOTT
представено на 17 юни 2021 година [1]

Дело C-203/20

AB и др. (Отмяна на амнистия)

(Преюдициално запитване на Okresný súd Bratislava III (Районен съд Братислава III, Словакия)

„Производство по преюдициално запитване — Съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси — Европейска заповед за арест — Рамково решение 2002/584/ПВР — Принцип ne bis in idem — Прекратяване на производството поради амнистия — Отмяна на амнистията“

I. Въведение

1. Запитващата юрисдикция възнамерява да издаде европейска заповед за арест срещу словашки гражданин съгласно Рамково решение 2002/584/ПВР [2]. Наказателното производство, на което се основава обаче, първо е спряно поради амнистия и е възобновено едва след отмяната на тази амнистия.

2. С настоящото дело по същество се повдига въпросът дали принципът ne bis in idem допуска издаването на европейска заповед за арест, като се има предвид член 50 от Хартата на основните права на Европейския съюз.

II. Правна уредба

A. ЕКПЧ

3. Член 4 („Забрана за повторно осъждане или повторно изтърпяване на наказание“) от Протокол № 7 към ЕКПЧ гласи:

„1. Никой не може да бъде съден или наказан от съда на една и съща държава за престъпление, за което вече е бил оправдан или окончателно осъден съгласно закона и наказателната процедура на тази държава.

[1] Език на оригиналния текст: немски.

[2] Рамково решение на Съвета от 13 юни 2002 година относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки (ОВ L 190, 2002 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 6, стр. 3 и поправка в ОВ L 205, 5.8.2019 г., стр. 34), изменено с Рамково решение 2009/299/ПВР на Съвета от 26 февруари 2009 г. (ОВ L 81, 2009 г., стр. 24).

2. Разпоредбите на предходната точка не представляват пречка за възобновяването на процеса съгласно закона и наказателната процедура на съответната държава, ако има свидетелства за нови факти или новооткрити обстоятелства или за съществен порок на предидущия процес, които са повлияли на неговия ход.

3. Не се допуска освобождаване от изпълнението на задълженията по този Протокол на основание член 15 от Конвенцията“.

Б. Правото на Съюза

1. Харта на основните права на Европейския съюз

4. Принципът ne bis in idem е установен в член 50 от Хартата:

„Никой не може да бъде подложен на наказателно преследване или наказван за престъпление, за което вече е бил оправдан или осъден на територията на Съюза с окончателно съдебно решение в съответствие със закона“.

5. Член 51 от Хартата урежда нейното приложно поле:

„1. Разпоредбите на настоящата харта се отнасят за институциите, органите, службите и агенциите на Съюза при зачитане на принципа на субсидиарност, както и за държавите членки, единствено когато те прилагат правото на Съюза. В този смисъл те зачитат правата, спазват принципите и насърчават тяхното прилагане в съответствие със своите компетенции и при зачитане на предоставените в Договорите компетенциите на Съюза.

2. Настоящата харта не разширява приложното поле на правото на Съюза извън компетенциите на Съюза, не създава никакви нови компетенции или задачи за Съюза и не променя компетенциите и задачите, определени в Договорите“.

2. Рамково решение 2002/584

6. Член 3 от Рамково решение 2002/584 съдържа основанията, при които се отказва изпълнение на европейска заповед за арест:

„Съдебният орган на държава членка по привеждане на решенията в изпълнение (по-долу „изпълняващ съдебен орган“) отказва да изпълни европейска заповед за арест в следните случаи:

1. когато престъплението, във връзка с което е издадена европейска заповед за арест, е амнистирано в изпълняващата държава членка, ако тази държава е компетентна да преследва престъплението съгласно наказателното ѝ право;

2. когато изпълняващият съдебен орган е уведомен, че издирваното лице е осъдено [с влязла в сила присъда] от държава членка за същите деяния, при условие че наказателното преследване е завършило с присъда, наказанието е изтърпяно, изтърпява се към момента или изпълнението му е погасено по давност;

3. […]“.

7. Член 8, параграф 1 от Рамковото решение изисква в европейската заповед за арест да бъдат посочени определени данни:

„Европейската заповед за арест съдържа следната информация в съответствие с формуляра, включен в приложението:

[…]

в) доказателства за влязла в сила присъда, заповед за задържане или друг подлежащ на изпълнение съдебен акт със същата юридическа сила, попадащ в обхвата на членове 1 и 2;

[…]“.

3. Директива 2012/13

8. Правното основание за приемането на Директива 2012/13/ЕС[3] е член 82, параграф 2 ДФЕС. В това отношение в съображение 9 се посочва:

„В член 82, параграф 2 [ДФЕС] се предвижда установяването на минимални правила, приложими в държавите членки, за улесняване на взаимното признаване на присъдите и съдебните решения, както и на полицейското и съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси с трансгранично измерение. Същият член посочва „правата на лицата в наказателното производство“ като една от областите, в които могат да се установят минимални правила“.

9. Член 1 от Директива 2012/13 определя нейното приложно поле:

„С настоящата директива се установяват правила относно правото на информация на заподозрените лица или на обвиняемите относно техните права в наказателното производство и относно обвинението срещу тях. С нея също се установяват правила относно правото на информация на лицата, за които е издадена европейска заповед за арест, относно техните права“.

10. Член 2 от Директива 2012/13 урежда нейното приложно поле:

„1. Настоящата директива се прилага от момента, в който лицето бъде уведомено от компетентните органи на държава членка, че е заподозряно или обвинено в извършването на престъпление, до момента на приключване на производството, което означава окончателното решаване на въпроса дали заподозряното лице или обвиняемият е извършил престъплението, включително, когато е приложимо, производството по определяне на наказание и приключването на процедурите по обжалване.

2. Когато законодателството на държава членка предвижда възможността за налагане на санкция за леки нарушения от орган, различен от съд с компетентност по наказателни

[3] Директива 2012/13/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2012 година относно правото на информация в наказателното производство (ОВ L 142, 2012 г., стр. 1).

дела, и когато налагането на такава санкция може да бъде обжалвано пред такъв съд, настоящата директива се прилага единствено за производството по обжалване пред този съд“.

III. Фактите и преюдициалното запитване

11. Твърди се, че през 1995 г. подсъдимите лица в главното производство (наричани по-нататък „обвиняемите“) са извършили редица престъпни деяния в качеството си на служители на словашките органи за сигурност, включително отвличане на лице в чужбина, грабеж и изнудване. Жертва на тези действия е синът на тогавашния президент на Словакия.

12. На 3 март 1998 г. тогавашният министър-председател на Словакия, като представляващ президента, издава акт за амнистия във връзка с тези обвинения.

13. Въпреки това, с оглед на посочените обвинения, на 27 ноември 2000 г. Krajská prokuratúra Bratislava (Окръжна прокуратура Братислава, Словакия) предявява обвинителен акт пред Okresný súd Bratislava III (Районен съд Братислава III, Словакия).

14. С определение от 29 юни 2001 г. […], Okresný súd Bratislava III (Районен съд Братислава III) прекратява наказателното преследване срещу всички обвиняеми с мотива, че спрямо тях е приложима амнистия съгласно акт на министър-председателя на Словашката република от 3 март 1998 г. На 5 юни 2002 г. посоченото по-горе определение е потвърдено с решение на Krajský súd v Bratislave (Окръжен съд Братислава, Словакия) и влиза в законова сила. Съгласно словашкото законодателство това определение е окончателно и има характер на решение по същество, което произвежда действието на оправдателна присъда.

15. Народното събрание на Словашката република отменя посочената амнистия с Решение № 570 от 5 април 2017 г. Конституционният съд на Словашката република с решение от 31 май 2017 г. установява конституционносъобразността на решението на Народното събрание на Словашката република. Поради това и посоченото влязло в законова сила определение на националния съд, с което се прекратява наказателното производство, трябва да бъде отменено.

16. По настоящото дело председателят на състава на Okresný súd Bratislava III (Районен съд Братислава III) преценява възможността за издаване на европейска заповед за арест на един от обвиняемите. В настоящото производство той отправя до Съда следните въпроси:

„1) Допуска ли принципът ne bis in idem издаването на европейска заповед за арест по смисъла на Рамково решение 2002/584, като се има предвид член 50 от Хартата на основните права на Европейския съюз, когато наказателното дело е окончателно приключило с оправдателна присъда или решение за прекратяване на производството, ако тези решения са били приети въз основа на амнистия, която е отменена от законодателя след влизането им в сила и вътрешният правен ред предвижда, че отмяната на такава амнистия води до отмяна на решенията на публичните органи, които са приети и мотивирани въз основа на амнистия или помилване, и до отпадане на законните пречки за наказателно преследване, произтичащи от така отменената амнистия, при това без съдебно решение или нарочно съдебно производство?

2) Съвместима ли е с правото на справедлив съдебен процес, гарантирано в член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз, и с правото на всеки да не бъде съден или наказван два пъти за едно и също престъпление, гарантирано в член 50 от Хартата на основните права на Европейския съюз и в член 82 от Договора за функционирането на Европейския съюз, разпоредба от национален закон, която директно, без решение на национална юрисдикция, отменя решението на национална юрисдикция за прекратяване на наказателното производство, което съгласно националното право е окончателно и води до оправдаване и въз основа на което наказателното производство е прекратено окончателно в резултат на амнистията, дадена съгласно национален закон?

3) Съвместима ли е с принципа на лоялното сътрудничество по смисъла на член 4, параграф 3 от Договора за Европейския съюз, член 267 от Договора за функционирането на Европейския съюз и член 82 от Договора за функционирането на Европейския съюз, с правото на справедлив съдебен процес, гарантирано в член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз, и с правото на всеки да не бъде съден или наказван два пъти за едно и също престъпление, гарантирано в член 50 от Хартата на основните права на Европейския съюз, разпоредба на националното право, която ограничава контрола на Конституционния съд върху решение на Národná rada Slovenskej republiky (Народно събрание на Словашката република) за отмяна на акт за амнистия или индивидуално помилване, прието съгласно член 86, буква i) от Конституцията на Словашката република, до преценка на неговата конституционносъобразност, без да се вземат предвид обвързващите актове, приети от Европейския съюз, и по-специално Хартата на основните права на Европейския съюз, Договора за функционирането на Европейския съюз и Договора за Европейския съюз?“.

17. Съдът отхвърля молбата на националния съд настоящото преюдициално запитване да бъде разгледано по реда на спешното преюдициално производство, тъй като не е налице достатъчна спешност.

18. Обвиняемите AB и CD, Словашката република и Европейската комисия са представили писмени становища. Друг обвиняем, IJ, е поискал да бъде изслушан в съдебно заседание след провеждане на писмената фаза на производството. Съдът провежда такова заседание на 6 май 2021 г., по време на което изслушва всички посочени участници, както и Krajská prokuratúra Bratislava (Окръжна прокуратура Братислава).

IV. Правен анализ

19. Okresný súd Bratislava III (Районен съд Братислава III) иска да се установи дали при обстоятелствата в главното производство издаването на европейска заповед за арест по отношение на един от обвиняемите и отмяната на амнистията са съвместими с правото на Съюза. Неговите опасения се основават по-специално на принципа ne bis in idem, тъй като производството вече е прекратено с окончателно съдебно решение.

A. По европейската заповед за арест

20. С първия въпрос следва да се изясни дали принципът ne bis in idem допуска издаването на европейска заповед за арест, след като националният съд първо е прекратил наказателното производство с окончателно съдебно решение поради амнистия, но впоследствие тази амнистия е отменена, в резултат на което наказателното производство е възобновено.

1. По допустимостта на първия въпрос

21. Въпреки че според Комисията и Словакия Съдът всъщност не е компетентен да се произнесе по този въпрос, тъй като Хартата е неприложима в главното производство, това становище трябва да бъде отхвърлено. Също толкова несъстоятелни са съмненията по отношение релевантността.

a) По компетентността на Съда

22. Вярно е, че Съдът няма компетентност да разгледа правно положение, което не попада в приложното поле на правото на Съюза. Разпоредбите на Хартата сами по себе си също не биха могли да учредят такава компетентност [4]. Това е така, тъй като от член 51, параграф 1 от Хартата следва, че основните права, гарантирани в правния ред на Съюза, се прилагат само в случаи, уредени от правото на Съюза [5].

23. Словакия правилно подчертава, че спорните обвинения се отнасят до периода преди нейното присъединяване и дори само по тази причина нямат връзка с прилагането на правото на Съюза. Липсват и разпоредби на Съюза относно отмяната на национална амнистия. Освен това Комисията правилно посочва, че националното наказателно производство и съставите на процесните престъпления не са хармонизирани съгласно правото на Съюза.

24. Запитващата юрисдикция обаче разглежда възможността да издаде европейска заповед за арест. Издаването на европейска заповед за арест само по себе си би било прилагане на правото на Съюза. Тя е правен акт, предвиден в правото на Съюза, който поражда определени правни последици съгласно това право — например ограничаването на възможните основания за отказ на изпълнение съгласно членове 3—4a от Рамково решение 2002/584 или сроковете за изпълнение съгласно член 17.

25. Следователно в настоящото производство Съдът е компетентен да предостави тълкуване на Хартата на основните права, и по-специално на принципа ne bis in idem по член 50 с оглед на издаването на европейска заповед за арест.

[4] Решения от 26 февруари 2013 г., Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, т. 22), от 6 октомври 2015 г., Delvigne (C-650/13, EU:C:2015:648, т. 27), и от 14 януари 2021 г., Окръжна прокуратура — Хасково и Апелативна прокуратура — Пловдив (C-393/19, EU:C:2021:8, т. 32).

[5] Решения от 26 февруари 2013 г., Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, т. 19), от 17 декември 2015 г., WebMindLicenses (C-419/14, EU:C:2015:832, т. 66), и от 19 ноември 2019 г., A. K. и др. (Независимост на дисциплинарната колегия на Върховния съд) (C-585/18, C-624/18 и C-625/18, EU:C:2019:982, т. 78).

б) По релевантността на преюдициалните въпроси

26. Освен това трябва да се провери дали първият преюдициален въпрос има отношение към решението на спора в главното производство. В това отношение Комисията и Словакия по същество приемат, че запитващата юрисдикция все още не е издала европейска заповед за арест, а досега само е възнамерявала да го направи.

27. Не е разумно обаче от националния съд да се очаква първо да издаде — според него евентуално несъвместима с правото на Съюза — европейска заповед за арест, за да даде по този начин възможност за преюдициално запитване. Напротив, в унисон с естеството на преюдициалното производство е именно обстоятелството, че Съдът извършва окончателно обвързващо тълкуване, *преди* да бъде взето това решение. В крайна сметка това производство има за цел да осигури правилното прилагане на правото на Съюза от съдилищата на държавите членки.

28. Освен това, Словакия се основава именно на преценката на сезирания от прокуратурата въззивен съд, според която въпросът за издаването на европейска заповед за арест е хипотетичен, тъй като издирваното лице не е в Европа и срещу него е издадена международна заповед за арест[6]. Съгласно член 267 ДФЕС обаче преценката на релевантността и на необходимостта от преюдициалния въпрос е в правомощията единствено на юрисдикцията, която е разпоредила преюдициалното запитване при условията на извършваната от Съда ограничена проверка[7].

29. Освен това, в хода на съдебното заседание AB посочва, без твърдението му да се оспорва, че европейска заповед за арест може да е необходима и за да се осигури безпрепятствената екстрадиция на обвиняем от трета държава, ако същият бъде транспортиран през други държави членки до молещата държава.

30. Следователно първият въпрос е релевантен за решаването на делото и съответно е допустим.

2. Отговор на първия въпрос

31. Следователно трябва да се изясни дали може да бъде издадена европейска заповед за арест, след като съд на молещата държава първо е прекратил наказателното производство с влязъл в сила съдебен акт поради амнистия, но впоследствие тази амнистия е отменена, в резултат на което наказателното производство е възобновено.

32. Член 3, точка 1 от Рамково решение 2002/584 е без значение за този въпрос. Съгласно посочената разпоредба съдебният орган на държава членка по привеждане на решенията в изпълнение отказва да изпълни европейска заповед за арест, когато престъплението, във

[6] Определение на Krajský súd v Bratislave (Окръжен съд Братислава) от 11 февруари 2020 г. (2Tos/116/2019, достъпно в интернет на адрес http://www.pravnelisty.sk/rozhodnutia/a811-uznesenie-krajskeho-sudu-v-bratislave-vo-vecizavlecenia-michala-kovaca-mlasieho-do-cudziny).

[7] Решения от 16 декември 2008 г., Cartesio (C-210/06, EU:C:2008:723, т. 96), и от 27 февруари 2014 г., Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, т. 31).

връзка с което е издадена европейска заповед за арест, е амнистирано в изпълняващата държава членка. Тази разпоредба не обхваща амнистия в молещата държава или нейната отмяна [8].

33. Амнистия в молещата държава обаче може да има значение за член 8, параграф 1, буква в) от Рамково решение 2002/584. Съгласно тази разпоредба европейската заповед за арест съдържа доказателства за влязла в сила присъда, заповед за задържане или друг подлежащ на изпълнение съдебен акт със същата юридическа сила. Когато деянието е амнистирано в молещата държава, в тази държава не трябва да е налице такъв подлежащ на изпълнение съдебен акт. Това би противоречало на европейската заповед на арест [9]. Поради отмяната на амнистията тази хипотеза не може да играе роля в настоящото производство.

34. Следователно на практика от значение е въпросът дали принципът ne bis in idem преклудира издаването на европейска заповед за арест.

35. Съгласно член 3, точка 2 от Рамково решение 2002/584 съдебният орган на държава членка по привеждане на решенията в изпълнение отказва да изпълни европейска заповед за арест, когато издирваното лице е осъдено с влязла в сила присъда от държава членка за същите деяния. Подобно на член 3, точка 1 обаче тази разпоредба не задължава молещата държава членка.

36. Все пак, при издаването на европейска заповед за арест молещата държава членка е обвързана от член 50 от Хартата. Съгласно тази разпоредба никой не може да бъде подложен на наказателно преследване или наказван за престъпление, за което вече е бил оправдан или осъден на територията на Съюза с окончателно съдебно решение в съответствие със закона. Издаването на европейска заповед за арест обаче би било действие на наказателно преследване.

37. Следователно трябва да се изясни дали прекратяването на наказателното производство поради амнистия, въпреки последващата отмяна на амнистията, трябва да се разглежда като влязла в сила осъдителна или оправдателна присъда.

38. Във връзка с принципа ne bis in idem съгласно член 3, точка 2 от Рамково решение 2002/584 и член 54 от Конвенцията за прилагане на споразумението от Шенген Съдът е постановил, че такова окончателно съдебно решение трябва да отговаря на две условия: *на първо място*, трябва да се разгледа обстоятелството дали при въпросното окончателно решение възможностите за наказателно преследване са окончателно изчерпани [10]. И *на второ място*, съдебното решение трябва да се основава на преценка на случая по същество [11]. Тези условия трябва да се прилагат и за член 50 от Хартата [12].

[8] Вж. решение от 29 април 2021 г., X (Европейска заповед за арест — Ne bis in idem) (C-665/20 PPU, EU:C:2021:339, т. 95).

[9] Решения от 1 юни 2016 г., Bob-Dogi (C-241/15, EU:C:2016:385, т. 64), и от 13 януари 2021 г., MM (C-414/20 PPU, EU:C:2021:4, т. 56).

[10] Решения от 11 февруари 2003 г., Gözütok и Brügge (C-187/01 и C-385/01, EU:C:2003:87, т. 27 и 30), от 22 декември 2008 г., Turansky (C-491/07, EU:C:2008:768, т. 32), от 5 юни 2014 г., M (C-398/12, EU:C:2014:1057, т. 31, 32 и 36), както и от 29 юни 2016 г., Kossowski (C-486/14, EU:C:2016:483, т. 34 и 35).

[11] Решения от 10 март 2005 г., Miraglia (C-469/03, EU:C:2005:156, т. 30), от 5 юни 2014 г., M (C-398/12, EU:C:2014:1057, т. 28), и от 29 юни 2016 г., Kossowski (C-486/14, EU:C:2016:483, т. 42). Вж. също ЕСПЧ, решение от 8 юли 2019 г. Mihalache с/у Румъния (54012/10, CE:ECHR2019:0708JUD005401210, § 97 и 98).

[12] Вж. решения от 5 юни 2014 г., M (C-398/12, EU:C:2014:1057, т. 35), и от 29 юни 2016 г., Kossowski (C-486/14, EU:C:2016:483, т. 31).

а) По окончателното изчерпване на възможностите за наказателно преследване

39. Според преюдициалното запитване срещу обвиняемите е образувано наказателно производство, което компетентните съдилища са прекратили с окончателно съдебно решение поради амнистията [13].

40. Словакия обаче счита, че това решение за прекратяване, най-малкото след отмяната на амнистията, вече не води до окончателно изчерпване на възможностите за наказателно преследване по смисъла на първото условие. Напротив, съгласно словашкото право отмяната на амнистията трябва да даде възможност за възобновяване на наказателното преследване.

41. Тъй като изчерпването на възможностите за наказателно преследване се преценява въз основа на правото на държавата членка, в която е постановен съответният наказателен акт [14], на пръв поглед, изглежда, няма възможност за оспорване на този резултат.

42. Съдът обаче е признал, че не могат да бъдат взети предвид извънредните способи за отмяна на националното право, когато трябва да се определи дали са изчерпани възможностите за наказателно преследване [15].

43. В това отношение Съдът се позовава на съображението, че в член 50 от Хартата е закрепено право, което съответства на това по член 4 от Протокол № 7 към ЕКПЧ и следователно в съответствие с член 52, параграф 3 от Хартата тълкуването на член 50 от нея трябва да е съобразено с предоставеното от ЕКПЧ ниво на закрила [16].

44. Европейският съд по правата на човека (наричан накратко „ЕСПЧ“) е постановил, че възможностите за наказателно преследване по смисъла на принципа ne bis in idem по член 4 от Протокол № 7 към ЕКПЧ са окончателно изчерпани, ако са били изчерпани всички общи правни средства за защита [17]. Това заключение вече е залегнало в точки 22 и 29 от *explanatory report* (обяснителен доклад) към Протокол № 7 и в крайна сметка се основава на понятието за окончателно съдебно решение, съдържащо се в Обяснителния доклад към Европейската конвенция за международно признаване на присъди [18].

45. Това тълкуване на принципа ne bis in idem по член 50 от Хартата съответства на неговата функция да гарантира правната сигурност в пространството на свобода, сигурност и правосъдие [19]. Следователно в приложното поле на правото на Съюза държавите членки не могат свободно и неограничено да определят окончателното изчерпване на възможностите за наказателно преследване и по този начин да възобновяват преследването на лица, осъдени или оправдани с окончателно съдебно решение. Напротив при преценката на окончателното изчерпване на възможностите за

[13] Вж. точка 3 от преюдициалното запитване.

[14] Решения от 5 юни 2014 г., M (C-398/12, EU:C:2014:1057, т. 36), и от 29 юни 2016 г., Kossowski (C-486/14, EU:C:2016:483, т. 35).

[15] Решение от 5 юни 2014 г., M (C-398/12, EU:C:2014:1057, т. 39 и 40).

[16] Решение от 5 юни 2014 г., M (C-398/12, EU:C:2014:1057, т. 37). Вж. и решения от 5 април 2017 г., Orsi и Baldetti (C-217/15 и C-350/15, EU:C:2017:264, т. 24), и от 20 март 2018 г., Menci (C-524/15, EU:C:2018:197, т. 60).

[17] ЕСПЧ, решения от 20 юли 2004 г., Nikitin с/у Русия (50178/99, CE:ECHR2004:0720JUD005017899, § 37), от 10 февруари 2009 г., Zolotukhin с/у Русия (14939/03, CE:ECHR:2009:0210JUD001493903, § 107), и от 8 юли 2019 г., Mihalache с/у Румъния (54012/10, CE:ECHR2019:0708JUD005401210, § 103 и 109—111).

[18] European Treaty Series № 70, вж. стр. 13 от explanatory report.

[19] Решения от 27 май 2014 г., Spasic (C-129/14 PPU, EU:C:2014:586, т. 77), от 29 юни 2016 г., Kossowski (C-486/14, EU:C:2016:483, т. 44), и от 29 април 2021 г., X (Европейска заповед за арест — Ne bis in idem) (C-665/20 PPU, EU:C:2021:339, т. 99).

наказателно преследване държавите членки трябва да вземат предвид обстоятелството дали са изчерпани общите правни средства за защита по националния им правен ред. Ако това не е така, принципът ne bis in idem не се прилага, тъй като липсва окончателна осъдителна присъда.

46. Обикновено обаче отмяната на амнистия, с която същевременно се обезсилват съдебни решения, с които в изпълнение на амнистията са прекратени окончателно наказателни производства, не може да бъде постигната чрез общи правни средства за защита.

47. Според наличната информация същото важи и за словашкото право в случая по главното дело. Процесната амнистия е отменена в специална законодателна процедура и впоследствие Конституционният съд преразглежда този акт [20]. Това не е общо правно средство за защита.

48. Следователно в такъв случай окончателното прекратяване на производството поради амнистията е довело до окончателното изчерпване на възможностите за наказателно преследване. Затова първото условие за наличието на окончателно съдебно решение по смисъла на член 50 от Хартата е налице.

б) По преценката на случая по същество

49. Следователно от решаващо значение е второто условие за наличие на окончателно съдебно решение по смисъла на принципа ne bis in idem по член 50 от Хартата, а именно преценката на случая по същество.

50. В основата на това условие е обстоятелството, че посоченият принцип не само цели да гарантира правната сигурност, но в същото време трябва да се вземе предвид и необходимостта от подпомагане на предотвратяването и борбата с престъпността в рамките на пространството на свобода, сигурност и правосъдие. Всъщност съгласно член 3, параграф 2 ДЕС в това пространство трябва да бъдат балансирани личните свободи и необходимите мерки за предотвратяването и борбата с престъпността [21].

51. Формулировката на принципа ne bis in idem в член 50 от Хартата потвърждава това телеологично тълкуване, тъй като според него този принцип се прилага само след като заинтересованото лице вече е било осъдено или оправдано. Всъщност понятията „осъдителна присъда“ и „оправдателна присъда“ предполагат, че наказателната отговорност на обвиняемия е установена след преценка на обстоятелствата по случая, с други думи, че е постановено решение по съществото на делото [22].

52. Решението за прекратяване на производството поради амнистия обаче не се основава на преценка на наказателната отговорност на засегнатите лица, а само прилага амнистията.

[20] Вж. точка 15 по-горе.

[21] Вж. в този смисъл решения от 10 март 2005 г., Miraglia (C-469/03, EU:C:2005:156, т. 34), и от 29 юни 2016 г., Kossowski (C-486/14, EU:C:2016:483, т. 46, 47 и 49). Вж. също ЕСПЧ, решение от 27 май 2014 г. Marguš с/у Хърватия (4455/10, CE:ECHR:2014:0527JUD000445510, § 122—141).

[22] ЕСПЧ, решение от 8 юли 2019 г., Mihalache с/у Румъния (54012/10, CE:ECHR2019:0708JUD005401210, § 97), относно формулирания по идентичен начин член 4 от Протокол № 7 към ЕКПЧ.

53. Преюдициалното запитване е противоречиво по този въпрос. Първо се посочва, че прекратяването е мотивирано с амнистията [23], впоследствие обаче се изтъква, че тя е само част от мотивите [24]. Освен това съгласно словашкото законодателство определението за прекратяване има характер на решение по съществото на делото [25].

54. Независимо от посоченото няма данни дали е разгледана наказателната отговорност на обвиняемия. В отговор на въпрос, поставен в съдебното заседание, AB само прави неясно позоваване на друго съдебно решение.

55. Следователно Съдът може да се произнесе само по въпроса дали определението за прекратяване на производството поради амнистия включва преценка по същество по смисъла на второто условие за наличието на окончателно съдебно решение съгласно принципа ne bis in idem по член 50 от Хартата. Това по правило не е така.

в) Междинно заключение

56. Следователно принципът ne bis in idem по член 50 от Хартата допуска издаването на европейска заповед за арест съгласно Рамково решение 2002/584, когато първоначално наказателното дело е окончателно приключено поради амнистия, без да бъде преценявана наказателната отговорност на заинтересованото лице, но с отмяната на амнистията се обезсилва и актът за прекратяване на наказателното производство.

Б. По втория въпрос — отмяна на амнистията

57. Така както е формулиран, вторият въпрос има за цел да се определи дали отмяната на амнистията, която неизбежно е довела до възобновяване на окончателно прекратеното наказателно производство, е съвместима с основното право на Съюза на ефективна съдебна защита по член 47 от Хартата и с принципа ne bis in idem по член 50 от Хартата, както и с член 82 ДФЕС.

1. По компетентността на Съда

58. На пръв поглед Съдът не е компетентен да отговори на въпроса за основните права, тъй като правото на Съюза не урежда нито издаването, нито отмяната на акт за амнистия и следователно не е приложено право на Съюза [26]. Следователно съображенията по същество, изложени от обвиняемите относно основните права на Съюза, са безпредметни и могат най-много да се използват съответно в националното производство или пред ЕСПЧ.

59. Доколкото вторият въпрос посочва правното основание на член 82 ДФЕС, не е ясно доколко тази разпоредба сама по себе си изобщо е приложима.

[23] Точка 3 от преюдициалното запитване.

[24] Точка 46 от преюдициалното запитване.

[25] Отново точка 46 от преюдициалното запитване.

[26] Вж. точка 22 по-горе.

60. От мотивите на преюдициалното запитване обаче е видно, че запитващата юрисдикция иска да установи дали създадената въз основа на член 82 ДФЕС Директива 2012/13 относно правото на информация в наказателното производство е приложима и в специфично производство, чийто предмет е отмяната на амнистия. Ако Директивата е приложима в това производство, неминуемо ще се прилагат и предвидените в нея процесуални права. Според преюдициалното запитване те не са били гарантирани във връзка с отмяната на амнистията от Народното събрание и в последващото производство пред Конституционния съд.

61. Съдът е компетентен да се произнесе по въпрос относно приложното поле на Директива 2012/13.

2. По приложимостта на Директива 2012/13

62. Запитващата юрисдикция извежда приложимостта на Директива 2012/13 от определението на нейното приложно поле в член 2, параграф 1. Съгласно тази разпоредба Директивата се прилага от момента, в който лицето бъде уведомено от компетентните органи на държава членка, че е заподозряно или обвинено в извършването на престъпление, до момента на приключване на производството. Това означава, че окончателно се решава въпросът дали заподозряното лице или обвиняемият е извършил престъплението, включително, когато е приложимо, производството по определяне на наказание и приключването на процедурите по обжалване.

63. Тъй като срещу обвиняемите е предявен обвинителен акт през 2000 г. и съдебното решение по това обвинение ще бъде постановено в главното производство в бъдещ момент, запитващата юрисдикция вероятно е склонна да приеме, че всички междинни правни актове, които са от значение за изхода от производството, трябва да отговарят на изискванията на Директива 2012/13. Актът за отмяна на амнистията би бил такъв правен акт.

64. Би било погрешно обаче да се допусне това.

65. При определяне на приложното поле на Директива 2012/13 трябва всъщност да се спазва и член 1 от същата [27]. Съгласно тази разпоредба предметът на посочената директива обхваща правото на информация на заподозрените лица или на обвиняемите относно техните права в наказателното производство и относно обвинението срещу тях. Освен това тя установява също правото на информация на лицата, за които е издадена европейска заповед за арест относно техните права. Следователно Директивата е приложима за наказателни производства и производства, свързани с европейската заповед за арест. Напротив, извънсъдебно производство за отмяната на амнистия или конституционно производство за преразглеждане на тази отмяна не са предмет на тази директива.

66. Член 2, параграф 2 от Директива 2012/13 потвърждава ограничението до съдебните наказателни производства и съдебните производства във връзка с европейската заповед за арест. Съгласно тази разпоредба Директивата не се прилага за налагане на санкция за леки нарушения от даден орган, а само в евентуално съдебно производство за преразглеждане на

[27] Решение от 13 юни 2019 г., Moro (C-646/17, EU:C:2019:489, т. 33).

тази санкция. Нито извънсъдебното производство за отмяна на амнистия, нито конституционното производство обаче са съдебни производства за установяване или преразглеждане на санкция.

67. Прилагане на Директива 2012/13 към извънсъдебно производство за отмяната на амнистия или към конституционно производство за нейното преразглеждане също така повече не би могло да бъде обхващано от правното основание за нейното приемане. Съгласно съображение 9 Директивата се основава на член 82, параграф 2, буква б) ДФЕС. Тази разпоредба позволява на Съюза да установи минимални правила, които обхващат правата на лицата в наказателното производство. Те не позволяват на Съюза да приема разпоредби относно отмяната на амнистия или преразглеждане от Конституционния съд на тази отмяна.

68. От преюдициалното запитване е видно също, че наказателното производство, което е образувано през 2000 г. въз основа на обвинението, първоначално е приключило поради прекратяването през 2001 г.[28], и е възобновено едва през 2017 г. след отмяната на амнистията и решението на Конституционния съд. Междувременно не е имало наказателно производство и също така производство във връзка с европейска заповед за арест, в което Директива 2012/13 да може да бъде приложена.

69. Следователно Директива 2012/13 относно правото на информация в наказателното производство не се прилага в производство за отмяна на амнистия или за последващо производство пред Конституционния съд на държавата членка за преразглеждане на тази отмяна. Следователно тази директива не може да обоснове и прилагането на Хартата на основните права на Европейския съюз в тези производства.

B. По третия въпрос — компетентност на Конституционния съд

70. С третия преюдициален въпрос запитващата юрисдикция иска от Съда да установи дали вътрешноправните разпоредби, които ограничават проверката на Конституционния съд единствено до въпроса за съответствието с националното конституционно право, са съвместими с основните права, гарантирани от ЕКПЧ и с Хартата, но най-вече с принципа на лоялност по член 4, параграф 3 ДЕС. В това отношение запитващата юрисдикция приема, че съгласно посочената разпоредба това задължение се счита за приложимо и във взаимоотношенията между държавите членки и Съюза.

71. Освен това запитващата юрисдикция счита, че разпоредбите за отмяна на амнистия могат при определени обстоятелства да противоречат на принципа на пропорционалност, и по-специално на принципа на ефективност, който ограничава процесуалната автономия на държавите — членки на Съюза, при приемането на вътрешни правни разпоредби.

72. Не е видно обаче, че настоящата отмяна на амнистията трябва да се разглежда като прилагане на правото на Съюза. Следователно същата не трябва да се преценява нито въз основа на Хартата на основните права на Европейския съюз, нито въз основа на принципите на правото на Съюза за пропорционалност и ефективност. Също така няма разпоредби на правото на Съюза, които да задължават Конституционния съд на

[28] Обратното в решение от 12 февруари 2020 г., Колев и др. (C-704/18, EU:C:2020:92, т. 54).

Словашката република да провери съответствието на отмяната на тази амнистия с основните права, гарантирани от ЕКПЧ и Хартата, но най-вече с принципа на лоялност по член 4, параграф 3 ДЕС.

73. Следователно Съдът не е компетентен да прецени този въпрос.

V. Заключение

74. По изложените съображения предлагам на Съда да се произнесе, както следва:

„1) Принципът ne bis in idem по член 50 от Хартата допуска издаването на европейска заповед за арест съгласно Рамково решение 2002/584/ПВР, когато първоначално наказателното дело е окончателно приключено поради амнистия, без да бъде преценявана наказателната отговорност на заинтересованото лице, но с отмяна на амнистията се обезсилва и актът за прекратяване на наказателното производство.

2) Директива 2012/13/ЕС относно правото на информация в наказателното производство не се прилага в производство за отмяната на амнистия или за последващо производство пред Конституционния съд на държавата членка за преразглеждане на тази отмяна. Следователно тази директива не може да обоснове също така и прилагането на Хартата на основните права на Европейския съюз в тези производства“.